

Fransa'nın Doğa Tarihi Müzeleri

Fransa, yüzden fazla doğa tarihi müzesi bulundurmasıyla Avrupa ülkelerinde lider konumdadır. Bu müzelerin kuruluşu bir taraftan bilimsel malzeme ve bilgilerin birikimi, diğer taraftan da devletin siyasi yapısındaki değişimlere paralel olarak toplum eğitime verilen önemle gerçekleşmiştir.

Şevket ŞEN

Doğa, Tarihi Müzesi, Paleontoloji Bölümü, Paris, Fransa

sevket.sen@mnhn.fr

Giriş

1789 Fransız Devrimi devlet yönetimini, siyasi hayatı ve sosyal sınıfların örgütlenmesini tamamen değiştirdi. Devlet artık kral ve onun çevresindeki asil sınıf tarafından değil, halkın seçtiği temsilciler tarafından yönetilecekti. Kral otoritesindeki rejimin yerine demokratik bir idare sistemi oluşturuldu. Devletin başına aynı aileden birbirini

izleyen krallar değil, halk tarafından ve toplumun tüm sosyal sınıflarından seçilen yöneticiler getirildi. Bu siyasi değişim sosyal anlayışı ve toplumun yaşam kurallarını derinden etkiledi. Bundan böyle ulusun ekonomik olanakları sadece krallık zamanındaki gibi seçkinlerin eğitimi için değil, halkın eğitimi için harcamak ve tüm vatandaşların eğitim ve kültür seviyesinin geliştirilmesi için

kullanılacaktı. Amaç tüm Fransız vatandaşlarının eğitim ve kültür olanaklarına ulaşabilmesi için eşit haklara sahip olmasıydı.

Krallık zamanında sadece soylu ve burjuva sınıflarından çocuklara sürekli eğitim hakkı tanınırdı. Kültür sadece seçkin sınıfların işiydi, diğer insanlar atalarından kalma geleneklerle yetinirlerdi.

Fransa'da uzun süre eğitim, bölge okullarında Hristiyan dini kurumların yönetimine bırakıldı. Genç aristokratlar ve burjuvalar, üst düzey kilise okullarında veya özel eğitimciler tarafından eğitilirdi. Ancak bu okulların hepsi sadece azınlık bir sınıfın çocukları içindir. Kraliyet iktidarı bu okulların kurulmasına ve eğitim vermesine teşvikte bulunsa da, ne organizasyon ne de finansman işlerine karışmazdı.

Fransız Devrimi'nden (1789) sonra eğitim önemli bir konu haline geldi, fakat eğitim devriminin uygulaması biraz zaman aldı. 25 Aralık 1793 yasa ile eğitim laik, özgür ve zorunlu hale getirildi. Bu yasa ile ilköğretim veren okullar devletin sorumluluğu altına alındı. Bu okullar eskiden kilise idaresinde sadece erkek çocuklar içindi; yeni yasa ile kızlar için de devlet yönetiminde ilkokullar açıldı. Böylece eğitim bütün sosyal sınıflara yönelik hale getirildi. Bu yasayla, tüm Fransız halkı eğitim hakkı çerçevesinde bilgi ve kültüre ulaşmak hakkına sahip oldu. Fakat dünyanın her yerinde olduğu gibi, yasa ile uygulama arasında az ya da çok fark vardır. Fransa'nın büyük şehirlerindeki eğitim olanakları taşra şehir, kasaba ve köylerinde 1793 yasa ile gereğince uygulanamadı veya uygulanması pek çok gecikme ile oldu.

1789 Fransız devrimcilerinin anlayışına göre eğitimin başlıca amaçları şunlardır:

- Tüm vatandaşların kültür seviyesini yükseltmek için eğitim kurumlarını herkese açık tutmak.
- Fransız vatandaşlarının yalnızca ülkenin emekçi ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak ötesinde, eğitimle aydınlatılarak daha bilinçli bir üretim sistemine geçmesini sağlamak.
- İnsanların bilinçlenerek, ibadete yönelik

bir yaşam tuzağına düşmelerini önlemek.

- Eğitimle bilinçlenen topluma, yeni kurulan Fransız siyasi sistemini ve demokrasiyi benimsetmek ve bu kavramların korunması ve hayatta kalması gereğini kabul ettirmek.

Bu amaçlara ulaşabilmek için ilk iş olarak okul sayısı çoğaltıldı ve eğitimin bütün sosyal sınıflara yayılması sağlandı. Fakat okul toplumun eğitim ve kültür seviyesini yükseltmek için yeterli değildi. Diğer bilim ve kültür kuruluşlarına da gereksinim vardı.

Eğitimin ve daha geniş anlamda bilgi ve kültürün, halka açık kuruluşlar tarafından desteklenmesi gerekiyordu. Böylece 18. yüzyıl sonlarında ve 19. yüzyıl ilk yarısında birçok müze açıldı. Bu müzeler arasında doğa tarihi müzeleri önemli bir yer tutar. Çünkü doğa ve doğa tarih bilgisi ekonomik kalkınma için önemli faktörlerdir. Bu amaçlardan yola çıkılarak, o yıllarda krallık ve zengin sınıfların elinde olan kabinetler (belirli bir kullanım için tasarlanmış küçük bir oda) ve koleksiyonlar halka açık ve toplum eğitimine yönelik müzelerin kurulması için kullanıldı.

Doğa Tarihi «Kabinet»leri

15-18. yüzyıllar döneminde, Avrupa ülkelerinin kral saraylarında veya doğa meraklısı zenginlerin malikânelerinde pek çok kabinetler kuruldu. Bu kabinetlerde dünyanın doğal zenginliklerinden örnekler biriktirildi. Kabinet kuranların başlıca amaçlarından biri doğal zenginlikleri tanımak ve tanımlamak ve onların envanterini yapmaktı. Bu kabinetler bir veya birkaç odadan oluşurdu. Bu odalarda doğal zenginliklerin saklandığı dolaplar vardı ve örneklerin ilginç olanları estetik bir şekilde sergilenirdi. Sergilenmeyen örnekler ise aynı oda içindeki dolaplarda ve/veya çekmecelerde saklanırdı. Doğa Tarihi kabinetlerinin kurulması, Avrupa'da bilimin ve bilimsel anlayışın gelişmesi ile yakından bağlantılıdır.

Doğa Tarihi kabinetlerinde doğadan toplanmış örneklerin yanında, çoğu kez bir de kütüphane bulunurdu; örneklerin incelenmesi ve tayini için gerekli kitaplar ve dergiler bu kütüphanede biriktirilirdi. Örnek bakımından zengin bir kabinetin bir de zengin kütüphanesi olmalıydı. Kabinet'de-

ki dolapların çekmecelerinde örnekler, raflarında ise kitaplar bir arada tutulurdu. Örneklerin düzenlenmesi, o günün bilim ve sanat anlayışına uygun olarak yapılırdı. Tahnit edilmiş hayvan örneklerini sergilemek için, duvar ve tavanlar dahil olmak üzere tüm yüzeyler kullanılırdı (Şekil 1). Bu tür kabinetlerin bazılarında bize ulaşan resimlerde, örneğin Bologna'daki Cospi, Verona'daki Cazovari, Napoli'deki Imperato, Kopenhag'daki Worm kabinetlerinde ve Paris'teki Kraliyet Şifalı Bitkiler Bahçesi'nde, bu tür sergileme ve depolama sistemleri açıkça görülmektedir.

Şekil 1: Eczacı ve doğa bilimci Ferrante Imperato'nun (1550-1625) Napoli'de Gravina sarayındaki kabineti.

Bu kabinetlerden en iyi bilineni şüphesiz eczacı ve doğa bilimci Ferrante Imperato'nun (1550-1625) Napoli'de Gravina sarayındaki kabinetidir (Şekil 1). Imperato ayrıca 1599'da yayınlanan Dell'Historia Naturale adlı eserin de yazarıdır. O yıllarda yayınlanmış bir kataloğa bakılırsa, bu kabinet zengin bir koleksiyona sahipti; herbariyum, fosiller, mineraller ve metalik cevherler, mermer ve mücevher taşları, tahnit edilmiş sayısız omurgalı hayvanlar, kabuklu hayvanlar ve daha birçok değişik örnekleri içerirdi. Resimde, Ferrante pencere önünde beklerken, oğlu Francesco elinde bir değnekle iki ziyaretçiye numunelerin ayrıntılarını göstererek bu zengin kabineti gezdirmektedir (Şekil 1).

Başlangıçta doğa tarihi koleksiyonlarının ilk amacı koleksiyon sahibinin servetinin ve lüksünün bir görüntüsünü sunmak ve bir gösteri oluştur-

mak gibi görünüyorsa da, bunun ötesinde doğa tarihine olan ilginin zamanla Batı toplumlarında ne kadar arttığının da bir ifadesidir. Daha sonra bu koleksiyonların çoğu yeni kurulan müzelere taşınıp onların donanımı düzenlendi ve diğer taraftan da bilimsel araştırmalar için kullanıldı.

Aralık 2019'da gezmeye gittiğim Amsterdam şehrinde Hollandalı meşhur ressam Rembrandt'ın (1606-1669) evini de gezdim. Üç katlı evinin orta katında geniş bir oda doğa tarihi kabineti olarak düzenlenmişti (Şekil 2). Kılavuz kitapta okuduğum kadarıyla burada sergilenen şeyler ressamın kendi biriktirdiği ve tablolarında zaman zaman kullandığı örneklermiş. Doğadan toplanmış örnekler belki bu büyük ressama ilham getirmiş ve onun boyadığı doğal ortamların daha etkin ve gerçekçi olmasına yardım etmiş olmalı.

Fransa'da, Şifalı Bitkiler Kraliyet Bahçesi'nde dünyanın her yerinden getirilmiş bitkilerin yetiştiği araziler ve bitki, hayvan, mineral ve antropolojik örneklerle dolu zengin bir kabinet vardı. Bu bahçenin oluşturulması ve örneklerin biriktirilmesi, Avrupa'da bilimin gelişmesiyle mükemmel bir uyum içindedir. 1620-1635 yıllarında Kralın baş doktoru Jean Héroard kral Louis XIII'e bir botanik bahçesi projesini önerdi. O yıllarda Sorbonne Üniversitesi'nde tıp ve eczacılıkta öğretilen kavramlar bitki kimyasına gereken önemi göstermiyordu. Kimyasal tıbbın gelişmesi ve tıpta yeni yaklaşıma gerekli olan kültürel dönüşüm için Şifalı Bitkiler Kraliyet Bahçesi'nin kurulması gerekiyordu. Kral Louis XIII, bu amaçla, Paris'in doğusunda, modern bir botanik bahçesinin oluşturulması, orada şifalı bitkilerin yetiştirilmesi ve gerekli araştırmaların yapılması için geniş bir araziye ve içindeki binaları satın aldı (Şekil 3). Bu bahçede çeşitli bitkilerden örnekler yetiştirilirdi, bahçedeki bitkiler ve başka ülkelerden getirilen örneklerle zengin bir herbariyum oluşturuldu. Bu canlı ve kurutulmuş bitki örnekleri Şifalı Bitkiler Bahçesi'nde yapılan kimyasal deneyler ve bu bahçenin İlaç Deposu'na malzeme oluştururdu. Ayrıca mineral ve "doğada nadir bulunan her şey"den koleksiyonların oluşturulmasına karar verildi. Toplama ve koruma misyonları için birçok kişi görevlendirildi, gözlemlerde bulunmak ve örnek toplamak için dünyanın dört köşesine gönderildiler.

Şekil 2: Hollandalı ünlü ressam Rembrandt'ın Amsterdam'daki evinin orta katında bulunan doğa tarihi kabinetinden bir görünüm.

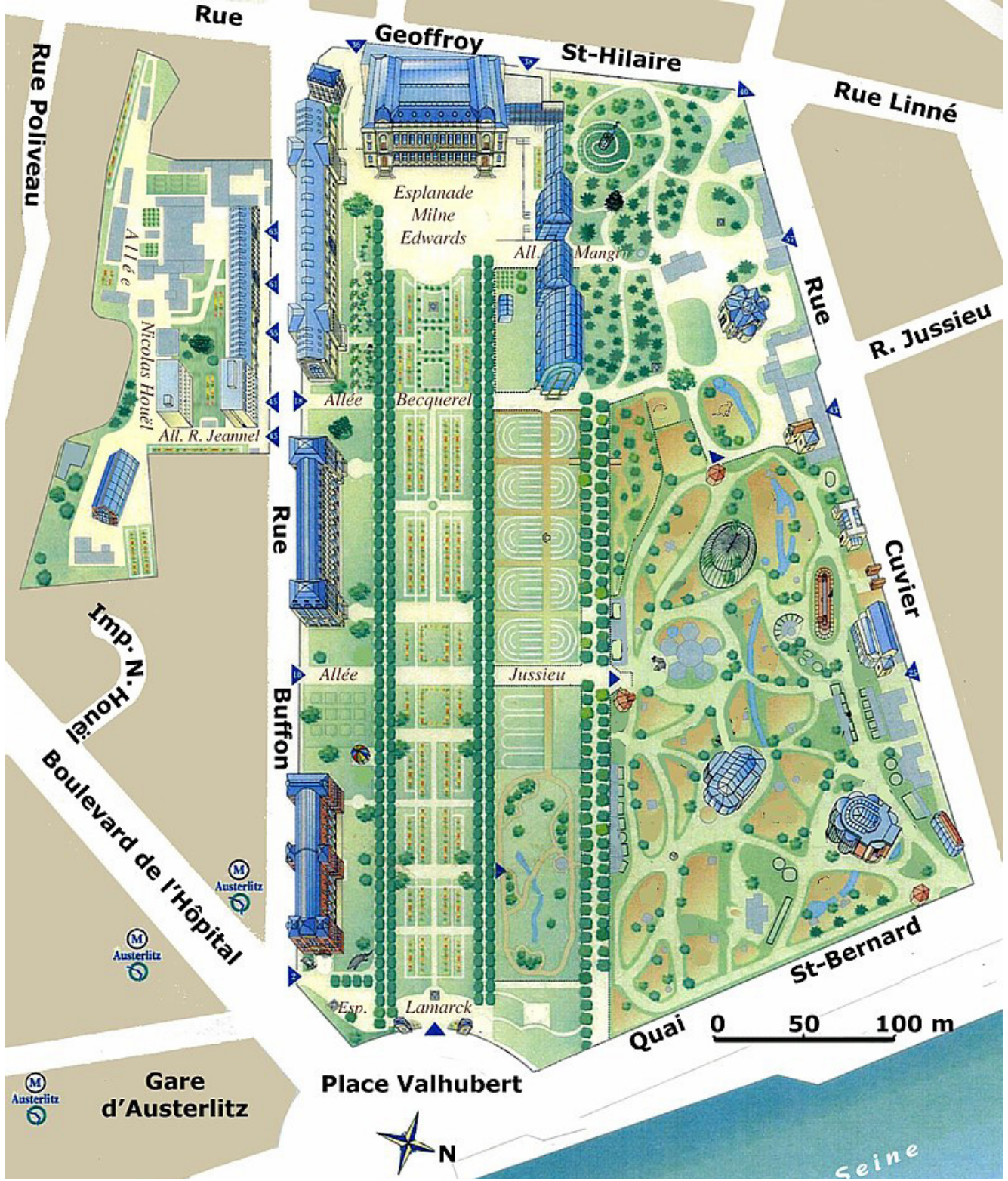
Misyonerlerin getirdiği bitki, hayvan ve mineral örnekleri bu bahçenin koleksiyonlarında biriktirildi. Diğer taraftan üç laboratuvar kurularak (botanik, kimya ve anatomi) araştırmalar başlatıldı. Üniversite'den bağımsız olarak, zamanın doktor ve eczacılarını yetiştirmek ve bilinçlendirmek amacıyla öğretim düzenlendi. Şifalı Bitkiler Kraliyet Bahçesi, 1789'daki Fransız Devrimi'nden hemen sonra, 1793'te Ulusal Doğa Tarihi Müzesi'ne dönüştürüldü. Fransa'nın büyük-küçük diğer birçok şehrinde de başlangıçta özel kişilerin gayreti, daha sonra da belediyeler ve yerel bilimsel kurumların katkısıyla pek çok kabinet oluşturulmuştu. Bu kabinetler de zamanla özel kişilerin koleksiyon bağışları ile devamlı zenginleşti ve büyüdü.

Avrupa'nın başlıca ülkelerinde 18. yüzyıl sonları doğayla ilgili bilgilerin geniş halk kitlelerine ulaşmasını amaçlayan pek çok girişimle doludur. O devrin krallıkları bilimi yaymak ve vatandaşlarını eğitmek için halka açık okul, üniversite ve müze gibi kuruluşların çoğalmasını teşvik etmişlerdir.

18. yüzyılda açılmaya başlayan müzeler, doğal

örnekleri topluma tanıtmının yanında, özellikle "Doğa'nın üretimlerini" sınıflandırmayı, yeni bilimsel anlayışlarının gelişmesine katılmayı amaçlar. 18. yüzyıldan önce bitki ve hayvanların sınıflaması onların akrabalık derecesine göre değil, daha çok dış benzerliklerine veya faydalı-zararlı gibi somut özelliklere dayanarak yapıldı. İsveçli Carl Linnæus'un (1707-1778) 1753 de yayınlanan Species Plantarum ve onuncu baskısı 1758'de yayınlanan Systema Naturae adlı eserleri o yıllarda bilinen bitki ve hayvanları yapısal ve anatomik özelliklerini dikkate alarak sınıflar. Bu yayınlar bilimsel yöntemle tüm canlıların sınıflandırılması için uygulanan ilk çalışmalardır. Linnaeus'un getirdiği sınıflama prensipleri botanikçiler ve zoologlar tarafından hızla benimsendi ve günümüze kadar da kullanılmaya devam edildi. Bu sistematik kurallar daha sonra müzelerin ve botanik bahçelerinin koleksiyonlarına uygulanıp onların yeniden düzenlenmesini gerektirdi. Böylece de doğa tarihi müzeleri doğanın ve doğadan derlenmiş örneklerin kütüphaneleri haline geldiler.

Paris'teki Şifalı Bitkiler Kraliyet Bahçesi Haziran 1793 de Bakanlar Kurulu'nun bir kararnamesiyle

Şekil 3: Paris'teki Milli Doğa Tarihi Müzesi yaklaşık 1 km²'lik bir botanik bahçesinin içindedir. Gezilebilen 10'a yakın galeri ve seralar, 20 kadar araştırma laboratuvarı ve milyonlarca bitki, hayvan ve mineral örneklerinden oluşan koleksiyonları koruyan binalar bu bahçe içinde bulunur.

Doğa Tarihi Müzesi'ne dönüştürüldü. 18. yüzyıl sonunda ve 19. yüzyıl başında, Fransa'nın diğer şehirlerinde bulunan kabinetler de bu dalgaya kapıldılar. Devlet veya yerel idareler yönetiminde 100'e yakın doğa tarihi müzesi mevcut kabinetlerdeki örnekler kullanılarak düzenlendi; halkın bilimsel eğitimine yönelik ve doğayı tanıtan kurumlar olarak hizmete açıldı. Bu girişimler Fransız

Devrimi'nin getirdiği eğitim anlayışındaki değişimin önemini de göstermektedir.

Fransa'da Doğa Tarihi Müzeleri

Şekil 4'deki Fransa haritasında kırmızı noktalar Milli Doğa Tarihi Müzesi'nin başkent Paris'te ve taşra şehirlerinde bulunan yerleşkelerini gösterir. Siyah noktalar (58) devlet veya belediyeler yön-

teminde olan doğa tarihi müzeleridir. Yeşil noktalar (120) ise içinde doğa tarihi bölümü bulunan yerel müzeleri işaret eder. Bu haritada görülen başlıca şey doğayı konu eden müze veya müze bölümlerinin Fransa'da yalnız birkaç büyük şehirde değil pek çok küçük şehirde de bulunduğunu ve doğa tarihini müzelerde sergileme kavramının bütün Fransa'ya yayılmış olduğunu göstermektedir. Doğa bilimlerinin ve doğal çeşitliliğin Fransa'da tüm kitlelere tanıtılması gereğinin 19. yüzyıl başlarından beri önem verilen bir eğitim yöntemi olduğu bu müzelerin sayısı ile de kanıtlanabilir.

Şekil 4: Fransa'daki doğa tarihi müzelerinin ülke genelindeki dağılımı. Milli Doğa Tarihi Müzesi'nin başkent Paris'te ve taşra şehirlerinde kırmızı renkle işaretlenmiş on kadar yerleşkesi var. Siyah noktalar (58) devlet veya belediyeler yönteminde olan doğa tarihi müzeleridir. Yeşil noktalar (120) ise içinde doğa tarihi bölümü bulunan yerel müzeleri işaret eder.

Doğa tarihi müzelerinin başlıca amacı doğayı ve doğal varlıkları (bitki, hayvan, fosil, mineral...) topluma tanıtmaktır. 19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başlarında kurulan müzelerde pedagoji anlayışı şöyle özetlenebilir: önce ziyaretçide heyecan yaratmak, merakını tetiklemek, ilgisini çekmek ve

öğrenme ihtiyacı hissettirmek. Bu amaçlara ulaşabilmek için müze önünde iri taşlar ve mineraler, büyük yapıları hayvanların heykelleri konulur (Şekil 5). Müze içinde, giriş bölümünde dinazor, fil, zürafa gibi canlıların iskeletleri ve/veya tahnit edilmiş örnekler bulunur. Bunları görerek heyecanlanan, ilgisi artan ziyaretçi, müzenin diğer bölümlerini de gezerek, daha az gösterişli örnekleri de tanıyarak bilgisini artırır ve doğal varlıkları daha iyi tanımayla çalışır (Şekil 6).

Şekil 5: Frankfurt'daki muhteşem Sencenberg Natural Museum önündeki dinazor maketleri ve iri taşlar müze önündeki yoldan geçen herkesin ilgisini çeker.

20. yüzyılın ikinci yarısında doğa tarihi müzelerinde derin bir pedagoji devrimi olduğu söylenebilir. Çağın bilimsel gelişmelerini ziyaretçiye en iyi şekilde aktarabilmek için daha düzenli bir sergileme sistemine geçildi. Göstermek kavramından öte öğretmek kavramına önem verildi (Şekil 7). Yeniden düzenlenen veya yeni kurulan doğa tarihi müzelerinin sergi salonlarında örnekler ve onları tanıtan belgeler jeolojik zaman dilimleri, canlıların sistematik sınıflaması ve evrim sürecindeki yerleri dikkate alınarak sergilenir.

Vitrinlere çok örnek koyma yerine, anlatıcı özelliği olan birkaç örnek yerleştirilir. Bu örneklerin zamansal, evrimsel veya ortamsal özellikleri şemalar ve kısa metinlerle tanıtılmaya çalışılır. Bugün de hala bu pedagojik yöntem birçok müzede uygulanmakta olan yöntemdir. Örneğin, şu sıralar restorasyonu yapılan ve 2020 yılı sonunda halka açılması planlanan Orleans Doğa

Şekil 6: Paris Milli Doğa Tarihi Müzesi Evrim Galerisi'ndeki Afrika Memelileri sürüsünden bir görünüş.

Tarihi Müzesi eskiden tüm doğa tarihini işleyen bir müze idi. Yeni müze Orleans bölgesinin doğal ortamını ve onun tarihini tanıtacak bir şekilde düzenlenecek. Amaç o yörede yaşayan kişilere yörenin doğasını (bitki, hayvan, coğrafya, ortam...) ve doğal tarihini (kayaçlar, mineraller, coğrafi özellikler..) tanıtmak.

20. yüzyılda doğa tarihi müzelerinin pek çoğunda diorama (minyatürize etme, küçük alanlara büyük projeleri sığdırma sanatı) teşhirlerine özellikle önem verildi. Gerek güncel, gerekse jeolojik çağlardaki denizel ve karasal yaşam ortamları bir senaryo hazırlanarak bir ortamın fiziki koşulları ve o ortamda birlikte yaşayan canlılardan örnekler doğal bir ortamı yansıtır şekilde geniş vitrinler içinde sergilendi. Vitrinde örnek teşhirinden diorama sistemine geçiş doğa tarihini anlatma ve tanıtmayı daha da kolaylaştırdı (Şekil 8). 1968'de açılan MTA Tabiat Tarihi Müzesi de bu sistemi Türkiye'de uygulayan ilk müzedir.

Bilgisayar teknolojisinin gelişmesi şu son 30 yılda doğa tarihi müzelerine yeni pedagojik olanaklar sağladı. Bu müzelere görsel ve interaktif

sistemler kuruldu. Bakmak, görmek gibi kavramların ötesinde deneme ve hatta oynama olanaklarının geliştirilmesine önem verildi. Bugün Fransa'daki doğa tarihi müzelerinin hemen hemen hepsinde, az veya çok bilgisayar teknolojisi kullanılmakta. Eskiden örnekler, şemalar, diyoramlar ve kısa metinlerle anlatılmaya çalışılan geçmiş veya güncel doğal ortamlar (örneğin Kretase'de deniz ortamı ve canlıları; orman ekolojisi) veya doğal olaylar (örneğin kıtaların kaymasına neden olan plaka tektoniği, bir ceylan'ın koşma tekniği, tek hücreli bir hayvanın bölünerek çoğalma sistemi) bugün bilgisayar teknolojisi ile canlı olarak gösterilebiliyor.

İnteraktif sistemler daha çok çocuk yaşta olan kişilerin büyük ilgisini çekmekte ve onların bu müzeleri usanmadan ziyaret etmesine katkıda bulunmaktadır. Bu sistemler bir bakıma, oynayarak öğrenme yöntemidir. Fakat bir doğa tarihi müzesi yalnızca bilgisayar teknolojisi ile sunulan film, belgesel ve interaktif malzemeden oluşmaz. Doğal ortamı, doğal çeşitliliği ve doğa tarihini tanıtmak için müzelerde mutlaka doğadan derlenmiş örneklerin teşhir edilmesi gerekir. Zira

Şekil 7: Paris Milli Doğa Tarihi Müzesi'nin Paleontoloji Galerisi'nde ziyaretçiyi dev bir dinazor olan Diplodocus iskeleti karşılar.

aktarılmak istenen bilgiyi en iyi tanıtacak şeyler doğadan derlenmiş örneklerdir.

Şekil 8: Fransa'nın güneyinde Tautavel adlı küçük bir kasabada bulunan ve 1992'de kurulan Prehistorya Müzesi insanlık tarihini ve tarihöncesi devirlerdeki insanların yaşamını diyoramalarla anlatmaya çalışır.

Doğa Tarihi Müzelerinin Görevleri

Doğa tarihi müzelerinin işleyiş yöntemi, mü-

zenin büyüklüğüne, malzeme zenginliğine, personel sayısına ve müzenin maddi olanaklarına göre değişir. Büyük şehirlerde bu tür müzeler hem eğitim hem de turizm yönünden önemli oldukları için onlara sağlanan olanaklar daha geniştir ve etkinlikleri de o nispette çoktur. Fakat küçük şehirlerde, devlet bütçesinden yardım alamayan, yalnızca belediyenin ve yerel derneklerin katkısıyla işleyen müzelerin sergi ve etkinlik olanakları daha azdır.

Tüm doğa tarihi müzelerinin ilk amacı doğal çeşitliliği sergilemek ve onu en geniş kitlelere, herkesin anlayabileceği bir dilde tanıtmaktır. Doğal çeşitlilik, doğadaki taş ve mineralleri, fosil veya canlı bitki ve hayvanları kapsar. Bunlardan örnekler ve onların bulunduğu, yaşadığı ortamlar çeşitli şekillerde müzelerde sergilenir. Bu tür müzelerin devamlı teşhir alanları yanında, bir de geçici (birkaç hafta veya ay süren) sergi alanları bulunur ve bu alanlarda özellikle güncel ve/veya tematik konular işlenir. Devamlı ve geçici sergiler tüm ziyaretçileri ilgilendirdiği gibi, aynı zamanda okullarda işlenen ders konularının da

sergilenen örnek ve deneyimlerle daha yakından öğretilmesine yardımcı olur. Fransa'da örnek incelemek veya gezmek için gittiğim doğa tarihi müzelerinde öğrencilerin yakından eğitilmesi için ayrılmış bölümler, bu bölümlerde öğrencilerin ellerine alıp yakından inceleyebilecekleri örnekler ve öğrencilerin çalışmalarını yönetecek görevlilerin olduğunu gördüm. Paris'te yıllardır çalıştığım Milli Doğa Tarihi Müzesi'nin çeşitli galerileri her gün okullardan gelen her yaşta öğrencilerle doludur. Öğrencilere öğretmenleri veya müze görevlileri, onların anlayabileceği dilde, müzenin çeşitli bölümlerini gezdirir, doğa tarihi ile ilgili önemli konular, sergilenen örnekler temel alınarak yerinde işlenir. 2019 yılında, bu müzenin Evrim Galerisi 836.587 kişi tarafından, Paleontoloji ve Anatomi Galerisi 372.831 kişi, İnsan Müzesi 204.556 kişi, Seralar 156.866 kişi, Okyanuslar sergisi 263.922 kişi tarafından ziyaret edildi. Toulouse şehrindeki Doğa Tarihi Müzesi'ni geçen yıl 289.862 kişi gezdi. Daha küçük bir şehir olan (nüfusu 66.000) Bourges'daki Doğa Tarihi Müzesi her yıl 30-40.000 arası kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Bu müzeleri gezenlerin ortalama yarısını okul çağındaki ya da 25 yaşından küçük kişiler oluşturur. Bir başka ifadeyle, doğa tarihi müzeleri Fransa'da "okulun devamı", öğretici ve eğitici bir kurum görevini yaparlar (Şekil 9).

Bir doğa tarihi müzesinin aranılan ve işlek bir kurum olması için durmadan yeni etkinlikler yaratması gerekir. Etkinlikler geçici sergi, devamlı sergideki değişiklikler, günler, toplantı ve konferanslar ve bunlar gibi doğa ile ilgili ve yaratıcılığı olan çeşitli girişimler olabilir. Bir bakıma, yeni etkinlikler yaratarak devamlı ilgi çekme ve her yaşta insanın "ayağını alıştırma" sayesinde müzeler hizmet verebilir. Uykuya yatmış bir müze er-geç unutulmaya mahkûmdur.

Doğa tarihi müzelerinin ikinci görevi doğada bulunan doğal servetlerin (taş, mineral, fosil, bitki, canlı...) koleksiyonlarını oluşturmak, onları uygun ortamlarda korumaktır. Koleksiyonlar gerek bilimsel araştırma, gerekse sergi amaçları için gerektiği zamanda kullanılır. Koleksiyonsuz doğa tarihi müzesi olmaz. Bir müzenin koleksiyonları ne kadar çok zengin, çeşitli ve iyi düzenlenmiş olursa, o müzeye olan ilgi de o oranda büyük olur.

Şekil 9: Paris Milli Doğa Tarihi Müzesi'nin Paleontoloji Galerisi'nde bir köşeye oturup iskeletlerin resmini çizen genç veya yaşlı kişiler her gün görülebilir. Çizim yapmak görülen şeyleri daha ayrıntılı gözlemeye, daha çok anlamaya ve onların anılarını uzun süre akılda tutmaya yardım eder.

Doğa tarihi müzelerinin üçüncü görevi eğitime katkıda bulunmaktır. Müzeler çevresindeki okullarla devamlı ilişki kurarak, ders programlarını izleyerek, onlara uygun deneyim ortamları yaratarak öğrencilerin okul dışında da eğitilmesine katkıda bulunur. Tematik geçici sergiler ve her türlü etkinlikler de bu amaca yönelik olmalıdır. Ayrıca, bu müzeler yöredeki doğa bilimleri ile ilgilenen derneklerin uğrak noktasıdır ve karşılıklı işbirliği de yapılabilir.

Doğa tarihi müzeleri aynı zamanda doğa bilimlerinde araştırma yapan kurumlardır. Birçok müzede küratör (etkinlikleri yöneten ve düzenleyen kimse) veya araştırmacı olarak çalışan kişiler, uzmanlık dallarında araştırma yaparak yayınlar ve uzmanlık alanlarında ürettikleri verileri etkinlikler oluşturarak değerlendirirler. Ana yerleşkesi Paris'te olan Milli Doğa Tarihi Müzesi, doğa bilimleri konusunda Fransa'daki en büyük araştırma merkezidir.

Bu makalenin en iyi şekilde yazılmış olmasına sayısız önerileri ile katkıda bulunan Halil Gürsoy ve Güldemin Darbaş'a teşekkür ederim.